

per Joan David

Uns conceptes de Matteo Maragnony i uns altres de Romano Guardini em serviran per a introduir-me en aquesta conversa que, a manera d'assaig, anem a començar:

"Es precis ens diu el primer, que tothom es convenci que l'art és una cosa molt seriosa i difícil, i no un passatemp de desocupats; que no és cosa pel primer que arriba i si que un món tancat a la multitud indiferent i solament obert a qui aconsegueixi amb amor conquerir-lo..." i el segon en l'obra "Cartes sobre autoformació" ens diu que: "L'home que és de veritat lliure lluita amb armes netes. No humilia a l'adversari, no el censura ni denigra, sinó que'l respecta. Adhuc frueix si es cavallerós. Llavors es l'ocasió per mesurar les pròpies forces. Algú ha dit que no es deu parlar dels favors de l'amic, i sí d'els de l'enemic. Aquest posa tal ardidesa en la lluita que'ns força a reunir totes les energies. Ens obliga a un examen cada vegada més profund de les nostres apreciacions personals, gràcies a les quals podem seguir subsintint; exigeix una vigilància infatigable; ens infon por a una seguretat indolent i ens situa en l'ambient propi de l'home: la lluita". D'acord doncs amb aquets dos principis ens trobem ara atrafegats en plena lluita en mig d'un món en què la varietat d'opinions i la diversitat de conceptes fan necessaris bons exàmens de consciència. Hem intitulat aquest assaig "Procés a l'art" i millor podríem dir-ne: "Suggerències entorn de l'art d'avui".

Tenim al davant un adversari autèntic i aquest adversari ben dibuixat per la mateixa nostra manera de veure i de transcendir els problemes; tenim a l'ensem un amic al qui confiar el nostre criteri i aquest amic es del tot indispensable que sigueu tots vosaltres a qui prego em concediu la gràcia de la vostra comprensió i l'esforç de perdonar les desviacions i el desordre que pugui imprimir al decurs d'aquest tema.

Primerament hauríem de promoure unes petites questions que servissin per explicar -si això es possible- què és l'obra d'art.

L'art, amics, per sa mateixa potència s'explica per ell mateix i quiscú de vosaltres pot entendre'l, mes degut al seu contingut exigeix una aclaració: un retrat, posem per cas, representa a algú; un monument te una finalitat; un paisatge defineix moltes vegades un estat d'ànim. La forma, però, parla per ella mateixa; en tot això no hi ha cap secret. Amb tot, cal aprendre a veure, cal explicar, és a dir, col·locar el fenomen estètic i artístic en mig de les connexions històriques per tal de destacar-lo. Finalment s'ens presenta el problema de la valença de l'obra: Per què és bella? Per què aquesta es millor que aquella?.

En el procés de la percepció topem amb una dificultat immediata, necessitem fer-nos carrec del sentit unitari de l'obra, no veure aïlladament la cosa purament anecdòtica, el detall parcial. Necessitem saber percebre el ritme de la trajectòria lluminosa del conjunt, l'harmonia del cel i de la terra, l'enquadrament de la figura. Captar les combinacions del color, el cromatisme en la unitat del cuadro. Entendre la unitat en el color, la llum i el dibuix. Creure en l'existència d'un estil i per damunt de tot en la immensa varietat d'estils. Voler sentir-se identificat amb l'obra, viure les inquietuds del pintor per tal de saber-ne traduir la interpretació.

Es difícil col·locar-se en el punt just; vet-aquí la dificultat d'interpretar una obra d'art exòtica. Convé una educació japonesa per tal de interpretar com cal un dibuix japonès. Pensar que l'home nòrdic s'ha de col·locar en una actitud completament nova per tal de interpretar l'art mediterrani és una qüestió bàsica de punt de vista.

Els nostres clàssics per exemple, no saberen entendre correctament la pintura dels segles passats i el gust pictòric de les darreres generacions no ha fet justícia a la pura linealitat de les velles formes.

Cal rodejar l'obra d'art d'un espai que pot ampliar-se desde el que anomenem escola fins a l'arrel dels caràcters racials permanents. Profunditzar en el coneixement de la personalitat de l'artista, dels contemporanis i dels col·legues; veure i estimar les connexions artístiques, ja que res neix sense connexions amb allò anterior i tot es precursor del que ve després. Pensar que la creació artística es un veritable procés orgànic en el que no podem deixar de veure que hi ha èpoques de germinació, de plenitud i de decadència. En fi, per tal de comprendre una obra no n'hi ha prou amb una mirada superficial sobre la materialitat de la mateixa, penseu que com diu "Woffling": Art és expressió, història de l'art és història de les ànimes. Estudia -diu- els homes i entindràs llurs obres, estudia els temps i entindràs els estils". Pensem finalment, però, que la tècnica imposa el seu món, que la matèria presenta els seus problemes, que l'artista depèn moltes de les vegades dels seus clients i en fi, que l'història de l'art es presenta entrelaçada amb la de l'economia, la general de la societat i fins amb les formes de govern. Com explicar l'Art dels nostres dies? En l'Art d'avui coexisteixen funcions específiques que essencialment determinen l'obra artística: l'estil o forma constructiva de tipus estructuro-funcional, l'anomenada pintura abstracta i el Surrealisme.

L'Art d'avui ha com reabsort la major part de les directrius que informaren els futurisme, cubisme, expresionisme, etc. el nombre d'artistes ha crescut d'una manera exorbitant i una manca de sentit de responsabilitat ha ferit a una gran majoria que per una part s'ha sentit com amparada per una dialèctica propagandística les més de les vegades insolent i fins algunes insolent. Per descomptat que la integritat de les obres ha pres característiques en certs cassos que les ha mantingudes en principi indiferenciables i d'ací que'ls criteris hagin estat francament en divergència. L'Art d'avui no pot revelar-lo sino el mateix art. El fenomen primari dels moments que preparen l'art modern -segons Sedlmayr- "es l'afany de l'Art i de totes ses manifestacions d'arribar a esser completament "purs". Més la puresa no significa en ell altra cosa que l'alliberació d'elements o components de totes les Arts. Es tracta doncs d'un concepte negatiu, francament químic, la qual característica cal determinar". En lloc de "pur" es podria dir també autàrquic, autònom, amb tot i que aquest darrer concepte s'aparti del de puresa: Aquesta tendència tal vegada es podria calificar de la millor manera amb l'expressió de "absoluta" ja que en ella ressonen dues significacions fonamentals d'aquest afany de puresa i per la puresa: lo incondicional i l'alliberarse".

La pintura abstracta avui, és consecuent a un procés que s'ha estès a totes les arts; és l'últim resultat del procés per purificar completament a tot art d'elements dels demès. "Per tant la pintura abstracta és la pintura absolutament "pura", això és, purificada d'elements de totes les arts". Per tal fet la pintura ha tingut de prescindir de tot allò que es plàstic o tectònic. La plasticitat es quant fa referència a la representació de la configuració dels cossos en la superfície plana amb llum i ombres.

La atectonicitat és demostrada per aquells quadros on pràcticament son indistingibles la part de dalt de la de baix.

En aquest tipus no solament es cerca l'eliminació de la representació objectiva, si que l'ensem de la eliminació de tot significat.

Art, doncs, absolutament subjectivista difícil de moure al públic si no és mitjançant la propaganda. La imagnació moderna fa doncs una revelació de la tergiversació dels valors; en l'Art abstracte veiem la traducció d'aquesta idea dominant per la qual com ens diu així mateix, Sedlmayr "en concret l'home no es tant important com "lo humà", i que ja no creu en Déu, mes segueix, no obstant creient en "el diví". Aquesta segueix dient, és una consideració que mereixia que s'examinés amb més deteniment: Un món real en el que existís el diví, humà, femení, vegetal o lunar, més que no hi hagués ni sol, ni lluna, ni plantes, ni dones, ni homes, ni Deu, en realitat, seria un tràgic món de fantasmes".

No tot l'Art que's fa avui és essencialment abstracte, no tot ell és essencialment antiobjectiu, emprò si que tot ell es representació d'una reacció contra els estils anteriors. No es precisament oposat a l'art anterior del segle passat, millor podriem dir que es distint i com ens diu el Dr. Camprubí "es distint i en sa essència, alcanç i objectiu, molt més profund".

Art i època tenen una estreta relació i ja que de fet no tenim encara una època definida, és just que tampoc existeixi ben definit un Art de la nostra època. Sentim a dir -ens afirma el Dr. Camprubí que l'Art modern no te cap geni, que no té caràcter; que és fred; que és híbrid; que és delirant; que és irreligiós; que és insinser; que és una mamarratxada; que el públic no l'entén; que és extravagant i cent coses més. Quan el que s'hauria de dir seria aproximadament: que en alguns aspectes de l'Art no tenim cap talent de la categoria de la dotzena de genis que hi haguè en el cim de la creació artística al llarg de dos mil anys, fins i tot reconeixent el valor d'un Picasso, un Matisse, Rouault, un Le Corbussier un Alva Aalto; que l'arrel de l'arquitectura moderna es l'utilitat, amb més urgència i claretat que'n els últims doscents anys, i que aquest funcionalisme pràctic i no unes formes predeterminades, es el que dona caràcter a l'arquitectura d'avui dia; que es absurd jutjar una obra d'Art del segle XX amb els canons dels segles V, X ó XV, i, més encara, jutjar totes les obres d'Art d'avui amb un criteri uniforme i, finalment, que davant de l'Art, l'actitud del gran públic és de desconcert, fomentat en grant part pels mateixos artistes que pinten "bojament". Certament en els nostres temps la crisis és profunda. Mes quan veiem una producció artística ni bella ni bona, obrem precipitadament si la condemnem. Devem d'esser més justos. Devem tenir present, al jutjar, que s'està obrint un camí nou.

Alabem l'esforç, i no ens perdem en la crítica còmoda que repudia tot lo que produeixen homes de bona voluntat. Deia Miquel Angel: "L'Art verdader, es noble i religiós". "Com crear -diu Camprubí-, doncs un Art religiós robust si l'ambient qu'és respira actualment es de positivisme, materialisme, metalisme?".